

UZASADNIENIE

Powodowie A. W. i J. W. wnieśli o zasądzenie solidarnie na ich rzecz od pozwanego Banku (...) spółki akcyjnej w W. 29 469 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 27 stycznia 2018 roku do dnia zapłaty jako składek na ubezpieczenie niskiego wkładu własnego oraz prowizji za zwiększone ryzyko banku z tytułu występowania niskiego wkładu własnego, pobranych przez pozwanego na podstawie abuzywnych postanowień umowy kredytu, zmienionej aneksami z 4 grudnia 2013 r. i 3 kwietnia 2014 r. Wnieśli także o zasądzenie od pozwanego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

(pozew k. 1-12, pismo uzupełniające braki formalne pozwu k. 80, pismo z 7 listopada 2018 r. k. 213-248)

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa oraz o zasądzenie solidarnie od powodów kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

(odpowiedź na pozew k. 36-87)

1. *Ustalenia faktyczne*

W 2008 roku małżonkowie A. W. i J. W. podjęli decyzję o zakupie nieruchomości oraz budowie domu. Nie posiadali na ten cel własnych środków finansowych. Zdecydowali się wziąć na ten cel kredyt.

12 maja 2008 roku A. W., J. W. i Bank (...) S.A. w W. zawarli umowę kredytu hipotecznego. Bank udzielił powodom kredytu w wysokości 605 102,40 zł, indeksowanego do franka szwajcarskiego (...). Kwota kredytu została wypłacona w złotówkach po przeliczeniu jej zgodnie z kursem kupna (...) według Tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w Banku w dniu uruchomienia kredytu lub transzy.

Zgodnie z § 9 ust. 7 umowy kredytu dodatkowe zabezpieczenie kredytu do czasu, gdy saldo zadłużenia z tytułu udzielonego kredytu stanie się równe lub niższe niż 582 513,60 zł stanowiło ubezpieczenie kredytów hipotecznych z niskim udziałem własnym kredytobiorcy na podstawie umowy zawartej przez Bank (...) S.A. z (...) S.A. W § 9 ust. 8 umowy kredytu postanowiono, że powodowie są zobowiązani do zwrotu Bankowi kosztów tego ubezpieczenia w wysokości 1553 zł za pierwszy, 36 miesięczny okres ochrony ubezpieczeniowej. § 9 ust. 9 umowy kredytu stanowił, że jeżeli w ciągu okresu 36 miesięcy ochrony ubezpieczeniowej saldo zadłużenia nie stanie się równe lub niższe niż 582 513,60 zł powodowie są zobowiązani do zwrotu kosztów ubezpieczenia za kolejny, 36 miesięczny okres udzielonej pozwanemu ochrony ubezpieczeniowej. O powyższym powodowie mieli zostać poinformowani przez Bank pisemnie. Z kolei w myśl § 9 ust. 10 umowy kredytu jeżeli w ciągu 36 miesięcy ochrony ubezpieczeniowej saldo zadłużenia z tytułu udzielonego kredytu stanie się równe lub niższe niż 582 513,60 zł Bank miał dokonać zwrotu proporcjonalnej części składki na rachunek powodów za pełne miesiące kalendarzowe pozostające do końca okresu ubezpieczenia, za który składka została uiszczona. Integralną częścią umowy były Regulamin, pełnomocnictwo do wykonywania czynności w imieniu kredytobiorcy oraz cennik kredytu hipotecznego. W § 11 umowy kredytu wskazano przypadki, w których do zmian umowy nie był wymagany aneks pod rygorem nieważności. Dotyczyło to m.in. zmiany Regulaminu. W § 12 umowy wskazano, że całkowity koszt kredytu na dzień zawarcia umowy wynosi 618 360,07 zł z uwzględnieniem składki na okres trzech pierwszych lat (tj. pierwszych 36 miesięcy). Powodowie potwierdzili w umowie otrzymanie Regulaminu kredytowania osób fizycznych w ramach usług (...) hipotecznej w Banku (...) oraz Cennika. Powodowie zapoznali się z umową bezpośrednio przed jej podpisaniem. Powodowie podczas wizyty w banku podpisali kolejno wszelkie dokumenty przedstawiane przez pracownika Banku. Nie wytłumaczono im wówczas czego one dotyczą. Zawierając umowę w pełni zaufali pracownikowi Banku. W momencie zawierania umowy powodowie dysponowali wkładem własnym. Zostali jednak poinformowani że ubezpieczenie niskiego wkładu własnego jest warunkiem zawarcia umowy. Nie poinformowano ich, że istnieje możliwość uniknięcia tego ubezpieczenia poprzez przedstawienie innej formy zabezpieczenia. Powodów zapewniono, że ubezpieczenie niskiego wkładu własnego będzie

trwać około dwóch, trzech lat po czym stanie się zbędne. Przy podpisywaniu umowy powodowie godzili się na zapłatę ubezpieczenia niskiego wkładu własnego w wysokości 1553 zł. Nie była to dla nich znaczna kwota.

(dowód: umowa o kredyt hipoteczny nr KH/ (...) k. 20-22v, proces podejmowania decyzji k. 121-131, regulamin kredytowania osób fizycznych w ramach usług bankowości hipotecznej w Banku (...) S.A. k. 98-107 i k. 108-117, cennik kredyt hipoteczny k. 118-119v, przesłuchanie powodów k. 208-210 + płyta k. 211).

Zgodnie z § 7 ust. 6 i 7 Regulaminu pozwany pobierał od powodów opłatę wynikającą kosztów (...) poprzez automatyczne obciążenie ich rachunku w PLN w dniu uruchomienia środków z kredytu za pierwszych 36 miesięcy obowiązywania umowy kredytowej. Jeżeli w ciągu 36 miesięcy ochrony ubezpieczeniowej stosunek kwoty kredytu pozostającej do spłaty do wartości nieruchomości nie stanie się równy bądź niższy niż 80% (w przypadku kredytów w walutach obcych) wówczas pozwany pobiera opłatę za kolejny, 36 miesięczny okres. Zgodnie z Cennikiem kredytu hipotecznego koszt (...) wynosił 3%. Opłata dotycząca refinansowania kosztów (...) pobierana jest jednorazowo za okres 3 lat, gdy kwota kredytu przekracza 80% wartości nieruchomości dla kredytów indeksowanych do walut obcych. Zasady wyliczenia opłaty dotyczącej refinansowania kosztów (...) zostały określone w Regulaminie. Zgodnie z § 7 ust. 2 pkt 2 Regulaminu dla kredytów w walucie obcej, dla celów wyliczenia opłaty, przyjmowana jest kwota udzielonego kredytu wyrażona w PLN wyliczona według wartości kursów waluty obcej według tabeli Kursów Walut Obcych obowiązującej w Banku (...) S.A. w pierwszym dniu roboczym miesiąca, w którym sporządzona została umowa kredytu – w przypadku nowych kredytów w ostatnim dniu roboczym miesiąca ochrony ubezpieczeniowej – w przypadku przedłużenia ochrony na okres kolejnych, 36 miesięcy, zgodnie ze wzorem: „Podstawa wyliczenia opłaty = [(kwota kredytu w PLN/kurs kupna dewiz)* kurs sprzedaży dewiz] - 80% wartości nieruchomości stanowiącej przedmiot zabezpieczenia kredytu”.

(dowód: regulamin kredytowania osób fizycznych w ramach usług bankowości hipotecznej w Banku (...) S.A. k. 98-107 i k. 108-117, cennik kredyt hipoteczny k. 118-119v, przesłuchanie powodów k. 208-210 + płyta k. 211)

Powodowie podpisali informację o ryzyku związanym ze zmianą kursu waluty (dla kredytów w obcej walucie) oraz ryzyku zmian stóp procentowych. W dokumencie tym zawarto informację, że na datę jego sporządzenia kredytobiorca wybierający ofertę kredytu indeksowanego do waluty obcej korzysta z niższego oprocentowania, w porównaniu z kredytem w złotych. Bank informował, że zaciągając zobowiązanie w walucie obcej kredytobiorca narażony jest na ryzyko zmiany kursów walut. Występowanie tego ryzyka sprawia, że zarówno rata spłaty jak i wysokość zadłużenia tytułem zaciągniętego kredytu przeliczona na złote na dany dzień podlega ciągłym wahaniom, w zależności od aktualnego kursu waluty. Z tych przyczyn Bank rekomendował rozważenie zaciągnięcia długoterminowego kredytu w złotych, jako korzystnej alternatywy w stosunku do kredytów walutowych, które w dłuższym okresie mogą okazać się droższe na skutek wzrostu kursu waluty. Ponadto Bank informował o ryzyku zmian stóp procentowych w przypadku kredytów złotych i walutowych.

(dowód: informacja k. 133-133v).

Koszt (...) za pierwszy, 36 miesięczny okres ochrony ubezpieczeniowej w wysokości 1553 zł został pobrany z rachunku bankowego powodów w chwili uruchomienia kredytu. Z kwoty tej przekazano do Towarzystwa (...) kwotę 932 zł.

(okoliczności bezsporne, **dowód:** pismo z 27 czerwca 2018 r. k. 193)

Pismem z 22 lutego 2011 roku Bank poinformował powodów, że jeśli saldo kredytu nie osiągnie w dniu 30 maja 2011 roku poziomu wskazanego w umowie, zostanie pobrana od powodów składka na (...) w wysokości 9963 zł, zaś pismem datowanym na 9 maja 2011 roku poinformował, że 31 maja 2011 roku pobierze od powodów kwotę 9517 zł z uwagi na nieosiągnięcie poziomu salda kredytu określonego w umowie. 31 maja 2011 roku Bank pobrał od powodów 9517 zł tytułem składki (...) za kolejny 36 miesięczny okres ubezpieczenia. Z kwoty tej przekazano do Towarzystwa (...) S.A. kwotę 5393 zł.

(dowód: potwierdzenie wykonania operacji k. 23, pismo k. 135-137v).

9 grudnia 2013 roku strony zawarły aneks nr (...) do umowy, który zmienił § 7 ust. 1-3 umowy. Zgodnie z nowym ust. 1 powodowie zobowiązali się do spłaty kwoty kredytu w walucie, do której kredyt był indeksowany. W ust. 3 zmieniono rachunek powodów, z którego pozwany pobierał należne raty. Wprowadzono zapis zgodnie, z którym powodowie udzielili pozwanemu pełnomocnictwa, z prawem pełnej substytucji dla upoważnionych pracowników Banku, do pobierania w imieniu powodów z rachunku bankowego środków pieniężnych z zaliczeniem ich na spłatę wymagalnych zobowiązań powodów z tytułu kredytu. Powodowie jednocześnie oświadczyli, że obciążanie rachunku nie wymaga oddzielnej dyspozycji i zrzekli się odwołania pełnomocnictwa. Efektem tego było również złożenie przez powodów wniosku o zmianę warunków umowy kredytu w zakresie rachunku do spłaty.

(dowód: aneks nr (...) k. 96-96v, wniosek k. 120).

Pismem z 27 lutego 2014 roku Bank poinformował powodów, że jeśli saldo kredytu nie osiągnie w dniu 29 maja 2014 roku poziomu wskazanego w umowie i zostanie pobrana od powodów składka na (...) w wysokości 11 423 zł. Bank informował jednocześnie, że istnieje możliwość zastąpienia (...) prowizją za zwiększone ryzyko z tytułu występowania (...) albo zastąpienie opłaty (...) miesięczną opłatą za zwiększone ryzyko z tytułu występowania (...).

(dowód: pismo k. 138-139)

W związku z powyższą propozycją powodowie wystąpili do Banku z wnioskiem o zmianę (...) na prowizję z tytułu występowania (...) i w 3 kwietnia 2014 roku doszło do podpisania aneksu nr (...). Powyższym aneksem strony zmieniły zapisy umowy dotyczące zabezpieczenia umowy kredytu dotyczące polisy ubezpieczenia nieruchomości, umowy cesji na rzecz Banku praw z umowy ubezpieczenia nieruchomości. Aneksem tym strony skreśliły § 9 ust. 7, ust. 9 oraz ust. 10 umowy. Strony dodały w § 4 umowy ust. 9 o brzmieniu „1) z uwagi na fakt, iż saldo zadłużenia z tytułu udzielonego kredytu jest wyższe niż 80% wartości nieruchomości stanowiącej przedmiot zabezpieczenia kredytu (niski wkład własny), do czasu gdy saldo zadłużenia z tytułu udzielonego kredytu nie stanie się równe lub niższe niż 582 513,60 zł, Bank będzie pobierał prowizję za zwiększone ryzyko Banku z tytułu występowania niskiego wkładu własnego, zwaną dalej „prowizją”. 2) Prowizja pobierana jest z góry i każdorazowo obejmuje 36 miesięczny okres pierwsza prowizja obejmuje 36 miesięczny okres rozpoczynający się w dniu 1 maja 2014 r. 3) Jeżeli do dnia 30 kwietnia 2014 r. saldo zadłużenia z tytułu udzielonego kredytu nie stanie się równe lub niższe niż 582 513,60 zł, bank pobierze prowizję za następujący po nim 36 miesięczny okres. Jeżeli do ostatniego dnia roboczego ostatniego miesiąca tego 36 miesięcznego okresu, saldo zadłużenia z tytułu udzielonego kredytu nadal nie będzie równe lub niższe niż 582 513,60 zł, Bank pobierze prowizję następujący po nim kolejny 36 miesięczny okres. 4) wysokość prowizji za dany 36 miesięczny okres każdorazowo obliczana będzie zgodnie z poniższym wzorem:

$$PR=[(SK*(...)-(80\%*WN)]*2,5\%$$

gdzie:

PR – prowizja,

SK – saldo zadłużenia z tytułu udzielenia kredytu wg stanu na dzień 30 czerwca 2014 r., a w przypadku kontynuacji pobierania z ostatniego dnia roboczego ostatniego miesiąca 36-miesięcznego okresu poprzedzającego dany 36-miesięczny okres,

(...) kurs sprzedaży franka według tabeli kursów walut obcych,

WN – wartość nieruchomości stanowiącej przedmiot zabezpieczenia,

5) Bank będzie pobierał prowizję poprzez automatyczne obciążenie rachunku bankowego prowadzonego w PLN służącego do obsługi kredytu, zaś pobrana prowizja nie podlegała zwrotowi.

(dowód: aneks nr (...) k. 97-97v)

Pismem datowanym na 6 maja 2014 roku pozwany poinformował powodów, że jeśli saldo zadłużenia z tytułu kredytu nie osiągnie poziomu wskazanego w umowie obciąży rachunek powodów kwotą 9 200 zł z tytułu prowizji, co też uczynił 30 maja 2014 roku.

(dowód: potwierdzenie wykonania operacji k. 24, pismo k. 140-141v)

Pismem datowanym na 27 lutego 2017 roku pozwany poinformował powodów, że jeśli saldo zadłużenia z tytułu kredytu nie osiągnie poziomu wskazanego w umowie obciąży rachunek powodów kwotą 10 446 zł z tytułu prowizji. Z kolei pismem z 9 maja 2017 roku poinformował, że saldo nie osiągnęło umownego pułapu w związku z czym obciąży rachunek powodów kwotą 9199 zł, co nastąpiło 31 maja 2017 roku.

(dowód: potwierdzenie wykonania operacji k. 24, pismo k. 141-141v, pismo k. 142-142v)

W okresie od 31 maja 2011 roku do 31 maja 2017 roku Bank pobrał z rachunku powodów łącznie kwotę 11 070 zł (1553 zł + 9517 zł) tytułem opłaty za (...) oraz kwotę 18 399 zł (9200 zł + 9199 zł) tytułem prowizji za zwiększone ryzyko banku z tytułu występowania (...).

Ubezpieczeniem niskiego wkładu było objęte podwyższone tymczasowo ryzyko Banku związane z brakiem spłaty części kredytu, stanowiącej różnicę pomiędzy wymaganym przez Bank wkładem własnym kredytobiorcy, a wkładem własnym faktycznie wniesionym oraz jego niedostatecznym zabezpieczeniem. Bank mógł udzielić kredytu do 80% wartości nieruchomości przy kredycie indeksowanym do waluty obcej i 90% wartości w przypadku kredytów złotych. Jeśli kredyt był wyższy występowało (...) jako zabezpieczenie brakującej części kredytu. Wysokość składki (...) była wyliczana przez Bank. Powodowie nie byli informowani o sposobie jej wyliczenia i danych, które służyły do wyliczenia wysokości składki. Sposób wyliczenia opłaty oraz wskaźnik (...) wynika z wewnętrznych uregulowań Banku. Powodowie przed podpisaniem umowy nie byli informowani o warunkach i zasadach działania ubezpieczenia niskiego wkładu własnego. Mieli świadomość, że opłata z tytułu (...) będzie jednorazowa. Powodowie nie wiedzieli jak jest wyliczana składka (...). Nie otrzymali umowy ubezpieczenia zawartej pomiędzy Bankiem, a ubezpieczycielem. Nie mieli świadomości kto jest ubezpieczony z tytułu (...). Nie byli też świadomi regresu w razie zajścia zdarzenia ubezpieczeniowego.

(dowód: zeznania świadka M. G. k. 329-329v, zeznania świadka M. D. k. 206v-208, przesłuchanie powodów k. 208-210 + płyta k. 211).

Na podstawie umowy generalnej ubezpieczenia kredytów hipotecznych z niskim udziałem własnym kredytobiorcy udziałnych przez Bank (...) S.A., zawartej z (...) S.A. w W. w dniu 29 października 2004 r. Bank zobowiązany był do opłacenia składki ubezpieczeniowej od każdej umowy kredytu objętej ubezpieczeniem. Umowa ubezpieczenia dotyczyła umów kredytu przyjętych do ubezpieczenia w okresie jej obowiązywania, dla których wskaźnik (...) (wyrażony w procentach stosunek kwoty kredytu do wartości nieruchomości na dzień dokonania analizy kredytowej, wyliczony zgodnie z procedurami bankowymi) znajduje się pomiędzy minimalnym i maksymalnym wskaźnikiem (...). Ochronie ubezpieczeniowej podlegały kredyty udzielone w kwocie do 500 000 złotych włącznie, przeznaczone na cele mieszkaniowe oraz powyżej 500 000 złotych przeznaczone na cele mieszkaniowe, po uzyskaniu pisemnej zgody (...). Zgodnie z treścią § 5 umowy Bank zobowiązany był do opłacenia składki ubezpieczeniowej od każdej umowy kredytu objętej ubezpieczeniem, a stawka składki ubezpieczeniowej wyliczana była od podstawy naliczenia składki, za 36 miesięczny okres ubezpieczenia kredytu. Składka płatna była jednorazowo, za każdy 36 miesięczny okres ubezpieczenia. Podstawa wyliczenia składki w pierwszym 36 miesięcznym okresie ubezpieczenia była różnica pomiędzy kwotą udzielonego kredytu jednakże nie więcej niż wartość nieruchomości, a iloczynem minimalnego wskaźnika (...) i wartości nieruchomości zaakceptowanej przez Bank. W § 7 ust. 10 umowy przyjęto, iż z dniem wypłaty odszkodowania przez (...) S.A. z siedzibą w W. roszczenie pozwanego Banku do kredytobiorców z tytułu umowy kredytu przechodzi na mocy prawa, tj. art. 828 k.c., na (...) S.A. z siedzibą w W. do wysokości wypłaconego odszkodowania. Powyższa umowa była aneksowana pięciokrotnie z uwagi jednak na dokonane zakreslenia przez pozwanego, szczegółowe określenie głównych warunków tej umowy jest niemożliwe do ustalenia. Aneksy nr od 1 do 3

dotyczyły zmiany zapisów w/w umowy pomiędzy pozwanym a Towarzystwem (...) S.A., zaś aneksy nr (...) pomiędzy pozwanym a następcą prawnym Towarzystwa (...) S.A. czyli Towarzystwem (...) S.A.

(dowód: umowa generalna ubezpieczenia kredytów hipotecznych z niskim wkładem własnym wraz z aneksami k. 165-192).

(...) S.A. z siedzibą w W. została przekształcona w (...) S.A. z siedzibą w W., a następnie (...) S.A. V. (...) wskutek połączenia przez przeniesienie całego majątku spółki Towarzystwo (...) S.A. V. (...) z siedzibą w W. na (...) S.A. V. (...).

(okoliczności bezsporne)

Powodowie wezwali pozwanego do zwrotu na ich rzecz kwoty 29 469 zł w terminie do 26 stycznia 2018 roku. Wezwanie zostało odebrane przez pozwanego 22 stycznia 2018 roku.

(dowód: wezwanie k. 26, śledzenie przesyłek k. 28)

1. Ocena dowodów

Stan faktyczny w przeważającej części nie był między stronami sporny. Sporne były jedynie okoliczności zawarcia umowy oraz świadomość i wiedza powodów na temat ubezpieczenia niskiego wkładu własnego i prowizji z tytułu zwiększonego ryzyka banku występowania niskiego wkładu własnego.

Spór dotyczył zaś głównie kwestii prawnych. Strony wywodziły bowiem z tych samych faktów odmienne skutki prawne.

Sąd oparł się na powołanych wyżej dokumentach prywatnych, bo ich treść i forma nie budziły wątpliwości. Nie stanowiły dowodu w sprawie liczne dokumenty złożone przez pozwanego jak i powoda, które skupiały się na przedstawieniu realiów rynku, ocen dokonywanych w prasie, rekomendacji regulatora rynku, w tym wyroki innych sądów powszechnych. Przedmiotem niniejszej sprawy nie było dokonanie generalnej oceny prawideł działania rynku bankowego, czy też konkretnie zasadności korzystania w obrocie z instytucji (...). Istotnym była ocena konkretnych postanowień umowy zawartej pomiędzy stronami w zakresie (...), przy uwzględnieniu okoliczności faktycznych, ujawnionych w toku postępowania dowodowego. W tym kontekście wskazane wyżej dowody były całkowicie nieprzydatne. Tak samo należało ocenić obszerną dokumentację wytworzoną przez pozwanego na etapie weryfikacji wniosku kredytowego powodów. Kwestia dokonanej przez pozwanego oceny zdolności kredytowej powodów czy też ryzyka związanego z udzieleniem im kredytu w ogóle nie była przedmiotem sporu w niniejszej sprawie. Powyższe dokumenty i wyroki innych sądów i instytucji na temat kwestionowanego postanowienia umownego nie są w żaden sposób wiążące dla Sądu orzekającego w tej sprawie.

Zeznania świadków M. D. i M. G. w zdecydowanej części nie były przydatne dla rozstrzygnięcia sprawy. Dotyczyły bowiem przede wszystkim ogólnych procedur banku związanych z udzielaniem kredytów hipotecznych. M. D. nigdy nie miała kontaktu z powodami. Z kolei świadek M. G. mimo, że zawierała z powodami aneks nr (...) do umowy kredytu, to nie pamiętała okoliczności jego podpisywania. Zeznania świadków służyły zatem jedynie do ustalenia, że nawet pracownicy banku nie znali treści umów ubezpieczenia zawartych przez bank z ubezpieczycielem. Nie posiadali też szczegółowych informacji dotyczących tego ubezpieczenia.

Sąd uznał za szczere zeznania powodów. Sąd uwierzył powodom, bo zeznawali spontanicznie i zarazem logicznie. Zeznania te pokrywały się także z zeznaniami świadków i dowodami z dokumentów.

Czyniąc ustalenia faktyczne Sąd uwzględnił także zgodne twierdzenia stron w trybie art. 229 k.p.c. oraz twierdzenia strony, którym przeciwnik nie przeczył w trybie art. 230 k.p.c.

2. Ocena prawna

Powództwo zasługiwało na uwzględnienie w części.

W pierwszej kolejności Sąd uznał za chybiony podniesiony przez pozwanego zarzut przedawnienia roszczenia powodów. Wbrew twierdzeniom pozwanego, żądanie pozwu bynajmniej nie dotyczy roszczeń okresowych, za które można by co najwyżej uznać roszczenia pozwanego w stosunku do powodów o zapłatę opłat z tytułu refinansowania składek na (...), a nie roszczenia powodów w stosunku do pozwanego o ich zwrot jako nienależnego świadczenia. Roszczenie powodów o zwrot nienależnego świadczenia nie jest roszczeniem o świadczenie powtarzające się, albowiem do natury tego roszczenia nie należy spełnianie go okresowo, w systematycznych odstępach czasowych, w określonej wysokości, której sumę wyznacza upływ czasu i ilość okresów świadczeń. Mając zatem na względzie, że dochodzone pozwem roszczenia mają swoje źródło w bezpodstawnym wzbogaceniu pozwanego kosztem powodów na skutek nienależnie od nich pobranych opłat z tytułu refinansowania ubezpieczenia niskiego wkładu własnego i prowizji z tego tytułu, Sąd uznał, że do tych roszczeń znajduje zastosowanie 10 letni termin przedawnienia, zgodnie z przepisem art. 118 k.c., który to termin na datę wniesienia pozwu jeszcze nie upłynął.

Przechodząc do merytorycznej oceny zasadności powództwa wskazać należy, że powodowie oparli swe żądanie na art. 410 § 1 k.c. w zw. z art. 405 k.c. w zw. z art. 385¹ k.c.

W świetle art. 405 k.c. kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby (w postaci świadczenia nienależnego) obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości. Jak z kolei wynika z art. 410 § 2 k.c. świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia. W tym kontekście powodowie wskazywali, że zapisy umowy dotyczące (...) miały charakter abuzywny, w związku z czym nie obowiązują one w stosunkach z pozwanym. Skutkuje to odpadnięciem podstawy prawnej pobrania od nich opłat na poczet (...), co kreuje po stronie pozwanej obowiązek ich zwrotu.

Oceniając słusność żądania powodów Sąd badał w drodze kontroli incydentalnej czy kwestionowane zapisy umowy stanowią klauzule niedozwolone w rozumieniu art. 385¹ k.c. Powodowie podnieśli bowiem zarzut abuzywności § 9 ust. 7-9 umowy oraz bezpodstawności pobrania składki z tytułu ubezpieczenia niskiego wkładu własnego kredytu i prowizji z tego tytułu. Z uwagi na fakt, iż doszło do aneksowania umowy i od dnia 3 kwietnia 2014 roku powodowie uiszczali prowizję zamiast opłaty z tytułu (...) kwestie te należało rozpatrzyć i ocenić odrębnie.

Z art. 385¹ § 1 k.c. wynika, że możliwość uznania postanowienia umownego za niedozwolone i wyeliminowanie go z umowy zależy od spełnienia łącznie trzech przesłanek:

- a) postanowienie nie zostało uzgodnione indywidualnie, przy czym zgodnie z art. 385¹ § 3 k.c. nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta;
- b) kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając interesy konsumenta,
- c) nie dotyczy sformułowanych w sposób jednoznaczny głównych świadczeń stron, w tym ceny lub wynagrodzenia.

W sprawie niesporne było, że powodowie zawarli umowę jako konsumenci, a pozwany jako przedsiębiorca.

Sąd ustalił również, że postanowienia umowy dotyczące (...) nie zostały z powodami indywidualnie uzgodnione. Umowa została zawarta przy użyciu wzorca sporządzonego przez pozwanego. Nawet jeśli doszło do negocjacji w zakresie parametrów cenowych umowy (prowizja, marża) to z pewnością negocjacje nie podlegały kwestionowane postanowienia umowy dotyczące (...). Ponadto dopiero przy podpisywaniu umowy powodowie otrzymali samą umowę, regulamin oraz pozostałe dokumenty dotyczące (...). Zgoda powodów na (...) była również warunkiem

zawarcia umowy kredytu. Powodowie mieli zatem wybór albo zaakceptować przedstawioną formę zabezpieczenia i zawrzeć umowę albo nie zgodzić się na (...), co wiązało się z odmową udzielenia kredytu. Z tych przyczyn nie można mówić o indywidualnym uzgodnieniu postanowień umowy pomiędzy stronami. Ponadto powodowie nie mieli wiedzy co do warunków ubezpieczenia i sposobu wyliczenia składki. Nie mogli zatem negocjować postanowień dotyczących tego zabezpieczenia.

Kwestionowane przez powodów postanowienia umowy nie określały też głównych świadczeń stron. Głównym świadczeniem umowy są jej przedmiotowo istotne elementy. Są to te elementy umowy, bez których nie doszłoby do jej zawarcia. To postanowienia typowe dla danego stosunku prawnego.

W przypadku umowy kredytu należy zatem sięgnąć do art. 69 ust. 1 ustawy z 29 sierpnia 1997 roku prawo bankowe. Z przepisu tego wynika, że świadczeniem głównym ze strony banku jest udostępnienie kredytobiorcy oznaczonego kapitału na określony czas, zaś ze strony kredytobiorcy zwrócenie bankowi tej kwoty wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłata prowizji. Opłata (...) nie stanowi żadnego z powyższych świadczeń. Opłata ta ma charakter uboczny, bez którego umowa kredytu mogłaby być z powodzeniem zawarta.

W ocenie Sądu pozwany błędnie powoływał się w tym zakresie na fakt, że zgodnie z art. 69 prawa bankowego umowa kredytu powinna określać sposoby zabezpieczenia jego spłaty. To, że ustawodawca wymaga by bank zawarł w umowie określone zapisy nie oznacza, że jest to automatycznie świadczenie główne. Zasadniczo większość z postanowień umowy kredytu ma za zadanie pomóc w realizacji świadczeń głównych.

Mając na uwadze powyższe Sąd nie musiał zatem rozważać, czy sporne postanowienia zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

Sąd uznał, że kwestionowana klauzula umowna kształtuje prawa i obowiązki powodów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy. Dotyczy to jednak jedynie zapisów § 9 ust. 7 i 9 umowy.

Istotą dobrych obyczajów jest szeroko rozumiany szacunek dla drugiego człowieka. Wyraża się on w rzetelnym informowaniu konsumenta o uprawnieniach i obowiązkach wynikających z umowy. Dobrym obyczajem jest także niewykorzystywanie uprzywilejowanej pozycji przedsiębiorcy przy zawieraniu i realizacji umowy oraz traktowanie konsumenta jako równorzędnego partnera umowy. Sprzeczne z dobrymi obyczajami są te działania, które zmierzają do niedoinformowania, dezorientacji, wywołania błędnego przekonania u konsumenta, wykorzystania jego niewiedzy lub naiwności. Działania te są nieuczciwe i nierzetelne.

Sąd uznał, że w zakresie postanowień § 9 ust. 7 i 9 umowy powodowie nie dostali jasnej, pełnej i rzetelnej informacji. Świadczą o tym zeznania świadków – pracowników banku. Skoro nawet oni nie mieli wiedzy na temat treści i warunków umowy ubezpieczenia zawartej przez bank z towarzystwem ubezpieczeń to z pewnością wiedzy takiej nie mieli również powodowie. Znali oni jedynie okres ubezpieczeniowy i częstotliwość uiszczania składek.

Nie można również pominąć, że potencjalnie powodowie mogli być adresatem roszczeń regresowych ubezpieczyciela. W sytuacji, w której nie są znane powodom postanowienia umowy ubezpieczenia, w tym suma ubezpieczenia, powodowie nie wiedzieli nawet jaki był limit odpowiedzialności ubezpieczyciela, a w konsekwencji jakie rozmiary mogłoby przyjąć ewentualne roszczenie regresowe.

Ponadto wskazać należy, że postanowienia umowy, które upoważniały pozwanego do pobrania od powodów kosztów (...) za kolejny okres, bez odrębnej dyspozycji powodów, odebrały im prawo do oceny zasadności takiej decyzji. Kontynuowanie umowy ubezpieczenia po upływie 36 miesięcy okresu kredytowania następowało przecież na podstawie jednostronnej decyzji pozwanego.

Pozwany uniemożliwił także powodom samodzielne zawarcie umowy ubezpieczenia u dowolnie przez nich wybranego ubezpieczyciela. Z zeznań świadków wynika, że taka opcja w ogóle nie była możliwa. Pozwany samodzielnie decydował

w tej kwestii. Od powodów wymagał jednocześnie aby płacili składkę. W tej sytuacji bank nie musiał nawet negocjować z ubezpieczycielem korzystnych warunków finansowych, bo to nie on był obciążony obowiązkiem zapłaty składki.

Ponadto z umowy wynika, że obowiązek uiszczenia opłaty z tytułu (...) był ograniczony saldem zadłużenia z tytułu umowy kredytu i z tej przyczyny opłata ta mogła być pobierana przez w zasadzie dowolny okres. Sam zaś sposób ustalania wysokości opłaty z tego tytułu został ukształtowany przez Bank w sposób dezinformujący i niejasny dla powodów. Po zawarciu umowy powodowie spłacali kredyt zgodnie z harmonogramem przedstawionym przy zawieraniu umowy. Wówczas powodowie mogli w przybliżeniu oszacować, kiedy ich spłata osiągnie pułap 20% wkładu własnego, w rezultacie czego zostaną zwolnieni od obowiązku dalszego uiszczania opłat z tytułu (...).

W wyniku nieoczekiwanego wzrostu kursu franka szwajcarskiego saldo zadłużenia znacznie wzrosło. To z kolei pociągnęło za sobą wzrost nieuiszczonego dotychczas wkładu własnego. Wskutek tego kwota przewidywana przez powodów przy podpisywaniu umowy, która zwalniałaby ich z obowiązku ubezpieczenia, istotnie wzrosła. W wyniku tego składki (...) muszą być płacone przez okres wielokrotnie dłuższy, niż zakładany przy zawieraniu umowy. Co więcej, opłata ta, mimo regularnego spłacania kredytu sukcesywnie rośnie.

Z powyższych względów powodowie nie tylko nie mieli żadnego wpływu na zakwestionowane postanowienie umowne. Nie mieli też wiedzy pozwalającej przewidzieć jaką kwotą zostaną obciążeni i przez jaki okres. Co ważne bank nie poinformował powodów o skutkach wzrostu waluty na obowiązek uiszczania składki (...) i jej wysokość. Bank nie przedstawił żadnej symulacji w tym zakresie. Powyższe zaniechanie pozwanego jest zatem sprzeczne z dobrymi obyczajami.

Powyższe rozważania nie dotyczą jednak § 9 ust. 8 umowy kredytu, w którym Sąd nie dopatrył się cech abuzywności. W ocenie Sądu postanowienie to nie kształtuje praw i obowiązków powodów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając przy tym ich interes. Zapis ten jest w ocenie Sądu jasny i zrozumiały. Wynika z niego wprost jaką kwotą powodowie są zobowiązani uiścić, na rzecz kogo i z jakiego tytułu. Postanowienie to wskazuje również na okres ubezpieczenia, osobę ubezpieczonego i ubezpieczyciela. Ponadto kwota 1553 zł odnosi się do ogółu kosztów ubezpieczenia. Mimo, że może się na nią składać wiele pozycji np. składka, obsługa ubezpieczenia, koszty przelewów to ważne jest, że powodowie mieli wiedzę za co, ile i za jaki okres płacą. Dlatego też w tym zakresie nie może być mowy o abuzywności postanowień umowy. Nie ulega bowiem wątpliwości, że powyższe sformułowanie było zapisane jasno i zrozumiale dla przeciętnego konsumenta. Pierwsza składka ubezpieczenia została zatem pobrana na podstawie ważnego postanowienia umowy. Powodowie zostali poinformowani o przyczynie wprowadzenia tego zapisu do umowy. Mieli też możliwość zapoznania się z ogólnie dostępnym regulaminem i cennikiem. Mieli również realny wpływ na ustanowienie dodatkowego zabezpieczenia, co zwalniałoby ich z obowiązku zapłaty pierwszej składki. W chwili zawierania umowy powodowie dokładnie znali wysokość pierwszej opłaty za ubezpieczenie i wyrazili na nią zgodę. Nie była ona dla nich także znacząca.

W odniesieniu do kwoty w wysokości 18 399 zł pobranej jako prowizje na skutek aneksu nr (...) do umowy kredytu Sąd uznał, że żądanie zwrotu tej kwoty również jest uzasadnione. Kwestią kluczową było dokonanie oceny spornych zapisów zmienionych aneksem nr (...) do umowy pod kątem przesłanek z art. 385¹ § 1 k.c.

W tym kontekście także bezspornym w sprawie był charakter, w jakim strony niniejszego procesu występowały tj. że powodom przysługiwał status konsumentów, zaś Bank był przedsiębiorcą.

Na wstępie należało rozstrzygnąć czy kwestionowane przez powodów postanowienia umowy, zmienionej aneksem, a dotyczące prowizji określały główne świadczenia stron.

Mając na uwadze powyższe świadczeniami głównymi w umowie zawartej przez strony są zatem: po stronie pozwanego Banku – udzielenie kredytu, zaś po stronie powoda – dokonanie spłaty zaciągniętego kredytu oraz odsetek i opłacenie prowizji od udzielonego kredytu.

Odwołując się tutaj do powyższych rozważań Sądu na temat głównych świadczeń stron w przedmiotowej umowie kredytu uznać, że postanowienia aneksu przewidujące pobranie przez pozwaną prowizji za zwiększone ryzyko banku

z tytułu występowania niskiego wkładu własnego ma charakter poboczny w stosunku do głównego obowiązku kredytobiorcy w postaci zwrotu kwoty kredytu oraz zapłaty odsetek i prowizji, ale za udzielenie kredytu. Przedmiotowe zabezpieczenie jest zatem jedynie dodatkowym zabezpieczeniem kredytu.

Kolejną przesłanką pozwalającą na stwierdzenie abuzywności postanowienia umownego jest brak indywidualnego uzgodnienia go z konsumentem.

Sąd uznał, że powodowie nie mieli możliwości negocjacji postanowień aneksu w zakresie zamiany (...) na prowizję. Podstawę zawarcia aneksu do umowy kredytowej stanowiło wypełnienie i złożenie wniosku sporządzonego na formularzu udostępnianym przez stronę pozwaną. Powodowie zeznali także, że nie umożliwiono im skonsultowania aneksu z osobą trzecią, zostali jedynie poinformowani, że można zamienić (...) na prowizję. Powiedziano im, że jest to dokument wiążący, dokument wewnętrzny banku, nie podlegający zmianom. W rezultacie powodowie nie negocjowali treści aneksu i podpisali go w formie narzuconej przez bank.

W ostatniej kolejności należało zatem ocenić czy kwestionowane przez powodów postanowienia aneksu kształtowały ich prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy.

Sąd uznał, że również w zakresie prowizji powodowie nie dostali jasnej i pełnej informacji. Zdaniem Sądu informacja skierowana do powodów powinna być w tym zakresie pełna, czytelna, jasna, zmierzająca do przekazania całej wiedzy o wszystkich kosztach związanych z produktem, tak aby powodowie mieli ich świadomość w momencie przystępowania do podpisywania aneksu. Sprzeczność z dobrymi obyczajami działań strony pozwanej przejawiała się również we wskazanej wyżej procedurze towarzyszącej zawieraniu aneksu do umowy kredytowej jak również w skutkach zamiany ubezpieczenia niskiego wkładu własnego prowizją z tytułu ryzyka niskiego wkładu własnego. Powodowie bowiem zawarli aneks w przekonaniu, iż umowa zmieni się na ich korzyść. Ustalona procedura zawierania aneksu, w której klient ma kontakt z pracownikiem banku, który nie posiada wiedzy na temat zawieranej umowy, albowiem została ona przygotowana przez inne osoby pracujące dla pozwanego, a powodowie otrzymują wyłącznie gotowy aneks, sprawia, że zostają oni pozbawieni merytorycznego wsparcia dotyczącego zmienianych postanowień umownych i ich skutków. Ponadto wskazać należy, iż w tym przypadku zachodził brak ekwiwalentności świadczeń. Zmiana postanowień umowy likwidująca postanowienia dotyczące ubezpieczenia niskiego wkładu własnego i zastępująca te postanowienia prowizją miała daleko idące skutki, których powodowie, nawet po zapoznaniu się z aneksem, w chwili podpisywania aneksu nie przewidywali. Skutki te powinny być wyraźnie wskazane i wyjaśnione, co jednak nie miało miejsca. Ponosząc koszty ubezpieczenia niskiego wkładu własnego powodowie bowiem byli zabezpieczeni przed brakiem spłaty części kredytu stanowiącej minimalny wkład własny wynoszący 20%. Ubezpieczenie to stanowiło także kolejne zabezpieczenie kredytu. Tymczasem prowizja nie jest powiązana z obowiązkiem banku do zawarcia umowy ubezpieczenia z tytułu niskiego wkładu własnego kredytu powodów. Co więcej powodowie zobowiązali się do uiszczania prowizji nie otrzymując w zamian żadnego świadczenia. W umowie bowiem takim świadczeniem ze strony banku było zawarcie umowy ubezpieczenia niskiego wkładu własnego, która choć w istocie zabezpieczała interesy banku, jednak w sytuacji niemożności spłaty kredytu przez powodów zapewniała finansowanie spłaty części tego kredytu stanowiącej kwotę ponad 80%. W przypadku prowizji postanowienia aneksu nie przewidują żadnego świadczenia ze strony banku.

Nie można też uznać prowizji z tytułu ryzyka niskiego wkładu własnego za wynagrodzenie banku, albowiem jak już wskazano aneks został zawarty kilka lat po zawarciu umowy kredytu hipotecznego, kiedy powodowie uścili już prowizję za udzielenie kredytu stanowiącą wynagrodzenie banku. Bank zatem niezasadnie obciążył powodów kosztami prowizji, albowiem ci nic nie zyskiwali dzięki temu obowiązkowi. Bank działa w obrocie, mając na względzie wypracowanie zysku i z tego zysku powinien pokrywać ewentualne koszty zabezpieczające jego interesy. Bank nie powinien przerzucać na konsumentów ryzyka prowadzenia swojej działalności gospodarczej. Posiadanie przez konsumenta świadomości obowiązku pokrycia różnych kosztów i ryzyk nie wyklucza możliwości uznania przedmiotowego postanowienia za abuzywne. Zamiana ubezpieczenia niskiego wkładu własnego na prowizję niezobowiązującą banku do żadnego świadczenia wzajemnego, nadto likwidująca jeden ze sposobów zabezpieczenia kredytu stanowi zdaniem sądu rażąco naruszenie interesów konsumenta.

Co równie ważne na abuzywność postanowień aneksu wskazuje sposób ustalania wysokości prowizji. Jest ona bowiem ustalana w oparciu o kurs sprzedaży (...), który ustalany jest jednostronną decyzją banku (wg tabeli banku), a zatem powodowie nie mieli żadnego wpływu na sposób i mechanizm ustalania jej wysokości. Ponadto, odmiennie niż miało to miejsce w wypadku (...), prowizja stanowi bezzwrotny dochód banku, niezależnie od tego czy saldo zadłużenia z tytułu udzielonego kredytu stanie się równe lub niższe niż kwota udzielonego kredytu. Tym samym może się zatem pojawić sytuacja, że prowizja zostanie przez bank pobrana, a następnie na skutek braku przesłanki do jej pobrania bank i tak będzie o tę prowizję wzbogacony mimo, iż zwiększone ryzyko banku z tytułu występowania niskiego wkładu własnego jest już wyłączone.

Konsekwencją uznania za niedozwolone postanowienia umownego nakładającego na powodów obowiązek pokrycia kosztów ubezpieczenia niskiego wkładu własnego i prowizji z tego tytułu jest stwierdzenie, że do ich pobrania przez bank doszło bez podstawy prawnej. Tym samym doszło do bezpodstawnego wzbogacenia pozwanego kosztem powodów. Z tych przyczyn Sąd zasądził na rzecz powodów kwotę 27 916 zł tj. pobraną przez pozwanego drugą składkę za (...) w wysokości 9517 zł oraz kwoty 9200 zł i 9199 zł pobrane tytułem prowizji za zwiększone ryzyko banku z tytułu występowania (...), oddalając jednocześnie powództwo co do kwoty 1553 zł pobranej jako pierwsza składka (...).

Odsetki od powyższej kwoty zostały zasądzone od 27 stycznia 2018 r. do dnia zapłaty.

Konsekwencją uznania za niedozwolone postanowienia umownego nakładającego na powodów obowiązek pokrycia kosztów ubezpieczenia niskiego wkładu własnego i prowizji jest stwierdzenie, że do ich pobrania przez bank doszło bez podstawy prawnej. Tym samym doszło do bezpodstawnego wzbogacenia pozwanego kosztem powodów. Roszczenie takie staje się wymagalne bezzwłocznie po wezwaniu wzbogaconego do wydania korzyści. Roszczenie powodów stało się wymagalne bezzwłocznie po wezwaniu wzbogaconego do wydania korzyści.

Powodowie pismem z 17 stycznia 2018 roku wezwali pozwanego do zwrotu kwoty 29 469 zł w terminie do 26 stycznia 2018 roku, a pozwany odebrał wezwanie 22 stycznia 2018 roku. Wyznaczony termin upływał zatem 26 stycznia 2018 roku, co oznacza że pozwany pozostawał w zwłóce od 27 stycznia 2018 roku. W ocenie Sądu wyznaczony przez powodów termin jest odpowiednim do spełnienia świadczenia przez pozwanego. W związku z powyższym Sąd uwzględnił w całości roszczenie powodów w zakresie odsetek.

3. Koszty

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 100 k.p.c. stosunkowo je rozdzielając.

Powodowie przegrali proces w stosunku (...) i w takim stosunku powinni ponieść jego koszty.

Powodowie ponieśli łącznie koszty w wysokości 4617 zł na które składają się: 1000 zł tytułem opłaty od pozwu, 3600 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego ustalonego na podstawie z § 2 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, 17 zł tytułem opłaty skarbowej od pełnomocnictwa. Strona pozwana poniosła koszt wynagrodzenia pełnomocnika w wysokości 3600 zł oraz koszt 17 zł tytułem opłaty skarbowej od pełnomocnictwa. Łączne koszty procesu wyniosły zatem 8234 zł.

Zgodnie z zasadą stosunkowego rozdzielenia kosztów procesu strony powinny ponieść jego koszty w takim stopniu, w jakim przegrały sprawę. Zgodnie z powyższym powodów powinny obciążać koszty w wysokości 433,92 zł. ((...) x 8234 zł). Różnicę wynikającą z porównania kosztów, które powodowie ponieśli, a które powinni ponieść (4617 zł – 433,92 zł = 4183,08 zł) należało zatem zasądzić od pozwanego na rzecz powoda.

O powyższym Sąd orzekł w pkt 3 wyroku.

Sędzia Aleksandra Koman